

جغرافیا و روابط انسانی، زمستان ۱۴۰۴، دوره ۸، شماره ۴، صص ۲۹۱-۲۷۵
نقش شهرداریها در ارتقاء محیط شهری با رویکرد رضایتمندی شهروندان

رقیه حمزه نفت چالی*^۱

^۱ - گروه حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی Hamzeh_R.1400@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۱۸

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۱/۱۶

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۰/۰۷

چکیده

اگر بخواهیم برای ایجاد مشارکت فعال شهروندان دنبال ابزاری مناسب باشیم، می توانیم جلب اعتماد شهروندان از سوی مسئولان شهری را مهم ترین ابزار قلمداد کنیم. همواره برنامه ریزان در عمل برای جلب مشارکت شهروندان با چالش ها و موانعی روبرویند، جهت غلبه بر این مشکلات، اجرای راهکارهای جلب و تشویق مشارکت شهروندان در امور شهر از جمله؛ ایجاد حس اعتماد، تخصیص عادلانه امکانات شهری نسبت به مناطق شهرداری، نظرخواهی از شهروندان و همه پرسشی های محلی و... پیشنهاد می گردد. بر همین اساس هدف پژوهش حاضر نقش شهرداریها در ارتقاء محیط شهری با رویکرد رضایتمندی شهروندان در شهر گلستان می باشد که از نظر هدف کاربردی و به لحاظ روش توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری این پژوهش ۶۵۰ نفر کارکنان شهرداری این شهر بوده که با استفاده از جدول مورگان تعداد ۲۴۲ نفر به صورت تصادفی ساده بعنوان نمونه آماری انتخاب شدند. به منظور انجام این پژوهش شاخص های مدیریت خوب شهری و توسعه پایدار شهری توسط پرسشنامه از جامعه آماری به پرسش گذاشته شده است. تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS و Amos انجام گرفته است. نتایج این پژوهش نشان می دهد؛ شاخص های مشارکت، قانون مداری، عدالت و پاسخگویی از لحاظ میزان تاثیرگذاری حکمروائی خوب شهری بر توسعه پایدار شهر از اولویت بیشتری نسبت به شاخص های شفاف سازی، مسئولیت پذیری، توافق جمعی و کارایی و اثربخشی برخوردارند. همچنین مدیریت خوب شهری در دستیابی به توسعه پایدار در شهر گلستان دارای تأثیر مثبت و معناداری می باشد.

واژگان کلیدی: حکمروایی خوب شهری، مشارکت مردمی، مسئولان شهری

تغییرات سریع و نامطمئن در محیط اقتصادی شهرها و ناکارآمدی طرح های توسعه شهری از یک سو و نارضایتی بسیاری از ساکنان کلان شهرها از کیفیت زندگی در این مراکز به دلایلی مانند: گرانی مسکن، ترافیک سنگین، آلودگی محیط زیست، نارسایی خدمات شهری، ناعادلانه بودن توزیع درآمدها، افزایش اسکان غیر رسمی و به تبع آن افزایش ناهنجاری های اجتماعی از سوی دیگر، ضمن تشدید فرایند توسعه ناپایدار، انتظارات و مسئولیت های جدیدی را برای مدیران شهری به وجود آورده است. این در حالی است که مدیریت کلان شهرها به دلیل گستردگی و پیچیدگی مجموعه مراکز زیست و فعالیت منطقه کلان شهری و تداخل مسئولیت ها در فرایند مدیریت، برنامه ریزی و اجرا با مشکلات متعددی مواجه هستند. رشد شتابان شهرنشینی و گسترش شهرها و تاثیرپذیری از دگرگونیهای جهانی بویژه برای کلان شهرها، ضرورت بازنگری در نحوه اداره و مدیریت شهر و ارائه خدمت رسانی به شهروندان توسط حکومت های محلی از نظر ساختاری (اعم از دولت های مردمی و یا اقتدارگرا) را بیش از پیش اجتناب ناپذیر می نماید. این تجدیدنظر عمدتاً به خاطر تحولات درون ساختاری حکومت های محلی ناشی از ناتوانی در تداوم مدیریت موجود شهری، با هدف دستیابی به ساختارهای جدیدتر، کارآمد با بازدهی مطلوبتر خدمت رسانی به مردم از یک سو و گذار از روش ها و فرآیندهای مبتدی مدیریت شهری به فرآیندهای متعالی و برتر که به آن حکمروایی خوب شهری اطلاق می گردد از سوی دیگر، صورت می پذیرد. توسعه پایدار شهری با هرگونه مفهوم و کارکردی و مبتنی بر هر مکتب فکری، زمانی متجلی می گردد که گذار از حکومت های محلی و حکمرانی شهری به مدیریت شهری و عبور از مدیریت شهری به حکمروایی خوب شهری محقق شود. حکمروایی خوب شهری بر اساس مدل مناسبی از مشارکت آحاد مردم بر پایه یک اعتقاد داوطلبانه و هوشمندانه و مبتنی بر یک سری از مولفه های ارزشمند مدیریت شهری در میدان عمل به اثبات می رسد. در واقع استراتژی های توسعه شهری با بهره گیری از مدل های برنامه ریزی استراتژیک دامنه وسیعی از مسایل مدیریتی، اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی و کالبدی شهرها در بر می گیرد. در این طرح با مدیریت شهری و مشارکت ذی نفعان شهری ابتدا چشم انداز شهر مشخص شده و سپس استراتژی مورد نظر جهت دست یابی به چشم انداز و توسعه پایدار شهر تدوین می گردد. در نهایت این استراتژی ها به برنامه های اجرایی تبدیل می گردند. در حقیقت استراتژی

توسعه ی شهری سند توسعه شهر در تمام ابعاد محسوب می شود (فنوم پن، ۲۰۰۵). توسعه شهری زمانی می تواند در جهت پایداری قرار گیرد که بتواند راهکارهایی مشخص، برای تامین مطلوب نیازهای خدماتی ساکنان ارائه دهد، لکن به علت نگرش بخشی، ضعف ساختاری مدیریت شهری و فقدان مشارکت مردمی، سازمان های خدمات رسان شهری نتوانستند به صورت کارا به توزیع فضایی عادلانه خدمات در شهرداری گلستان پردازند. یکی از اهداف برنامه ریزان شهری، ایجاد توسعه پایدار شهری و محله ای است. بدین صورت که با ایجاد پایداری در محله ها می توان به پایداری در سطوح بالاتر و شهر رسید. شهر گلستان در شهرستان بهارستان هم مانند بسیاری از شهرهای در حال توسعه با مشکلاتی از قبیل مدیریت ناکارآمد، نابرابری فضایی، اسکان غیررسمی، بافت های فرسوده و جزء آن روبه رو است. مسئله اصلی این است در تدوین استراتژی های توسعه پایدار کدام استراتژی (کالبدی، اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی، حمل و نقل و مدیریتی) دارای اهمیت و اولویت بیشتری است و با چه راهبردهای می توان به آن دست یافت؟ بنابراین به دلیل تنوع معیارهای استراتژی های توسعه شهری هر گونه تصمیم گیری بایستی بر پایه تصمیم گیری چندمعیاره با رویکرد تحقق حکمروایی خوب شهری صورت گیرد. طراحی شهری و معماری پایدار، جز از طریق بهبود کیفیت زندگی شهری و افزایش رفاه شهروندی ممکن نخواهد شد. برای دستیابی به توسعه پایدار الزاماتی هم مطرح می شود که مهمترین آنها مدیریت خوب شهری در بستر یک نظام سیاسی است. برای دستیابی به توسعه پایدار مدیریت شهری یا به عبارتی حکمروایی خوب شهری یک امر بديهی محسوب می شود. بنابراین با توجه به مشکلات موجود شهرهای امروزی بررسی نقش مدیریت خوب شهری در توسعه پایدار در شهرها ضروری به نظر می رسد. بنابراین؛ شهر گلستان با دارا بودن پتانسیل های مختلف اقتصادی اجتماعی، کالبدی و زیست محیطی، به عنوان موردی برای برقراری فضایی به منظور نقش مدیریت خوب شهری جهت زیست پذیری و ایجاد تعاملات اجتماعی و توسعه پایدار شهر و با رویکردی محیطی سرزنده، شاد و انسانی، همچنین تبیین شاخص هایی برای ارزیابی آن در این پژوهش انتخاب شده است. و در همین راستا سوالات زیر مطرح گردید:

مدیریت و حکمروانی خوب شهر در محدوده مورد مطالعه تا چه اندازه نقش موثری در توسعه پایدار شهر ایفا نموده است؟

کدامیک از شاخص های حکمروانی خوب شهری از نظر میزان تاثیر گذاری بر توسعه پایدار شهر از اولویت بیشتری برخوردار است؟

مبانی نظری پژوهش

حکمروایی: ریشه یابی واژه حکمروایی ما را به واژه یونانی (kubernan)، راهبری یا هدایت کردن، می رساند. واژه ای که افلاطون آن را برای چگونگی هدایت یک نظام حکومتی به کار برده است. این واژه یونانی در قرون وسطی به واژه Gubernance تبدیل شده است که بر راندن، حکمروایی کردن یا راهبری دلالت دارد. در اینجا حکمروایی، عمل یا شیوه حکومت کردن یا کارکرد حکومت است (لشکرزاده، ۱۳۹۰: ۲۰). مفهوم حکمروایی شهری اخیراً در مضامین مختلفی استفاده می گردد. شاید مهمترین مضمون استفاده شده در این زمینه، رویکرد سیاسی به بعد مدیریت شهری است. از منظر تعدیل ساختاری، مفهوم حکمروایی شهری نیاز به توجه به ظرفیت های نهادهای شهری، سازمان های محلی و سایر موسسات دولتی دارد. در حکمروایی، دولت یکی از کنشگران است و سایر عوامل دخیل در حکمروایی، بسته به سطح مورد بحث متنوع می باشند (تقوایی و تاجدار، ۱۳۸۸: ۴۵). مرکز سکونتگاههای انسانی سازمان ملل متحد (UN-HABITAT) حکمروایی را بدین صورت تعریف می کند: حکمروایی مجموعه اقدامات فردی و نهادی، عمومی و خصوصی برای برنامه ریزی و اداره مشترک امور است و فرایند مستمری از ایجاد تفاهم میان منافع متفاوت و متضاد است که در قالب اقدامات مشارکتی و سازگار حرکت می کند و شامل نهادهای رسمی و ترتیبات غیر رسمی و سرمایه اجتماعی شهروندان است. حکمروایی مفهومی گستره تر از مفهوم حکومت دارد، حکومت با دولت مترادف نیست. در واقع هم نهادهای رسمی قدرت و نهادهای جامعه مدنی را در بر می گیرد. هنگامی که واژه حکمروایی را بکار می بریم باید به دو نکته توجه داشته باشیم. نخست اینکه حکمروایی، حکومت نیست. حکمروایی به عنوان یک مفهوم، مشخص می باشد که قدرت در داخل و خارج از اقتدار رسمی و نهادهای حکومت وجود دارد. غالباً حکمروایی سه گروه اصلی از بازیگران را شامل می شود: حکومت، بخش خصوصی و جامعه مدنی، دوم این که، حکمروایی بر "فرایند" تأکید دارد و مشخص می سازد که تصمیمات با توجه به روابط پیچیده بین تعدادی از بازیگران با اولویتها و سلاقی متفاوت گرفته می شوند. حکمروایی، توافقی را بین اولویتها و سلاقی رقیب و متضاد برقرار می کند (Dekker, 2004:156). و این اساس و شالوده مفهوم حکمروایی است. الگوی حکمروایی شهری، شکلی جدید از حاکمیت شهری است که پاسخگوی ضرورت تعادل چند وجهی میان عناصر و نیروهای متکثر در جهت پایداری توسعه و شهروندمداری است (صالحی، ۱۳۸۱: ۸۹). حکمروایی

اعمال اقتدار سیاسی، اقتصادی و اداری در پیشبرد امور عمومی در سطوح مختلف از خرد تا کلان است. بدینسان حکمروایی تدوین معنایی گسترده تر از مفهوم حکومت دارد. علاوه بر این بسیاری از اجزاء حکومت خوب جزئی از مفهوم حکمروایی به شمار می رود. حکمروایی در حقیقت از عرصه های حکومتی می گذرد و حوزه های جامعه مدنی طی بخش خصوصی را نیز در برمی گیرد. با توجه به مبانی فوق و از حاصل جمع تعارف گوناگون "حکمروایی"، می توان تعریف زیر را از حکمروایی شهری ارائه داد: حکمروایی شهری، فرایندی است که بر اساس کنش متقابل میان سازمان ها و نهادهای رسمی اداره شهر از یک طرف و نهادهای غیر رسمی جامعه مدنی یا عرصه عمومی از طرف دیگر شکل می گیرد. مشارکت نهادهای غیر رسمی و تقویت عرصه عمومی در اداره شهر می تواند به سازگاری منافع گوناگون و در نتیجه به پایداری توسعه شهری منجر می شود (برک پور، ۱۳۸۶: ۴۹۱).

حکمروایی خوب شهری ۲

هر چه ماهیت اتفاقات در شهرها پیچیده تر می شود، باید مشی مدیریت آنها نیز پیچیده تر شود. بانک جهانی (STOWE) در مطالعات سال ۱۹۸۹ دریافت که حکمروایی، شیوه مدیریت اداره کشور یا رابطه شهروندان با حکومت کنندگان با موضوع محوری توسعه است. پس از آن سازمان ملل در دومین کنفرانس مربوط به سکونتگاه انسانی در سال ۱۹۹۶ در استانبول تأکید کرد که دولتها در جهت استقرار حکمرانی شهری در شهرهای جهان قدم بردارند و شعار خود را «فعالیت جهانی برای حکمرانی شهری پسندیده» قرار دهند (برک پور، ۱۳۸۶: ۴۹۱). براین مک لالین اولین نظریه پردازی است که در سال ۱۹۷۳ مفهوم حکمروایی خوب را مطرح کرد (کاظمیان، ۱۳۸۶: ۵). از نظر او "حکومت شهری" باید نسبت به روندهای تغییر در شهر پاسخگو تر باشد، اقداماتش با مسائل شهری و تحول آنها متناسب تر باشد، نسبت به اجتماع مسئول و پاسخگو تر و به عنوان بخش مهمی از نظام یادگیری اجتماعی بهتر عمل کند و سرانجام نقش مهمی در پیش بینی، کشف و استقبال از آینده ایفا کند. این فرایند ها به وجود شبکه ارتباطات در داخل سازمانهای رسمی حکومت و نظام های برنامه ریزی آن و همچنین شبکه ارتباطات

2 Good Urban Governance

3 More Responsive

4 More Relevant

میان آن سازمانها و اجتماع و نظام های شهری آن بسیار متکی است (برک پور، ۱۳۸۸). حکمروایی خوب شهری اهدافی چون: ۱- تأمین توسعه پایدار ۲- عدالت اجتماعی و ۳- مدیریت مشارکتی را با تأکید بر جامعه مدنی، دموکراسی، ارزش های بومی و محلی و اعتقاد به خرد جمعی دنبال نمود. بالاترین هدف حکمروایی خوب شهری، بهبود کیفیت زندگی و ارتقاء سطح خوشبختی و رضایتمندی شهروندان است. براساس تغییر و تحولاتی که در رویکردهای اداره شهرها و ظهور رویکردهای مشارکت و اجتماع محور روی داده است می توان دو ویژگی عمده را برای حکمروایی خوب شهری برشماری کرد:

۱- تأکید بر ارزش های اجتماعی و فرهنگی و ۲- تأکید بر مبانی توسعه پایدار شهری که بر روی هم ارتقاء کیفیت زندگی شهری، رفاه و عدالت اجتماعی را مدنظر دارد.

مرکز سکونتگاه های انسانی سازمان ملل متحد (هابیتات) مهمترین سازمانی است که به تشریح اصول حکمروایی مطلوب شهری پرداخته است. از نظر این سازمان حکمروایی در جهان شهری شده امروز بسیار پیچیده و دشوار است و عوامل در هم تنیده و متعامل کثیری در آن دخیل اند. مدیران شهری با افراد ذینفع متعدد، منابع و اقدامات به هم وابسته، اهداف مشترک و مرزهای نامشخص میان بخش خصوصی و عمومی، رسمی و غیررسمی و بخش های جامعه مدنی و دولتی سروکار داشته و با چالش هماهنگی بیشتر، مذاکره و ایجاد اجماع - بین همهی ذینفعان و کنشگران- مواجه اند (هابیتات، ۲۰۰۱:۲۰۱). این نهاد برای تحقق حکمروایی شهری خوب، «رویکرد توانمندسازی»^۵ را برگزیده است. این رویکرد از راهبردهای متعددی تشکیل شده که عبارتند از: تمرکز زدایی^۶ از مسئولیت ها، منابع و حق تصمیم گیری^۷ و سهمیم کردن آن با مقامات محلی، محاسبه پذیری^۸ تشویق مشارکت جامعه مدنی بویژه زنان در طراحی، اجرا و نظارت بر تصمیمات و اقدامات و تعیین اولویت های محلی؛ استفاده از شمار وسیعی از شرکت های بخش خصوصی برای رسیدن به اهداف عمومی؛ ظرفیت سازی^۹ تمامی ذینفعان و عاملان شهری برای

5 Enabling approach

6 decentralization

7subsidiarity

8accountability

9Building capacity

مشارکت کامل در تصمیم‌گیری و جریان‌های توسعه شهری؛ توسعه امکانات و فن‌آوری‌های ارتباطی و اینترنتی برای حمایت از حکمروایی خوب و توسعه شهری پایدار. در مجموع حکمروایی خوب شهری را می‌توان شیوه و فرایند اداره‌ی امور شهری با مشارکت و تعامل سازنده سه بخش دولتی، خصوصی و مدنی به منظور نیل به شهر سالم، باکیفیت و قابلیت زندگی بالا و توسعه پایدار شهری تعریف کرد. از سوی دیگر باید متذکر شد، موضوع و دغدغه‌ی حکمروایی خوب شهری صرفاً مدیریت کارآمد نیست، بلکه دارای ابعاد سیاسی مرتبط با دموکراسی، حقوق بشر و مشارکت مدنی در فرایندهای تصمیم‌گیری است (هایتات، ۲۰۰۱: ۳۷۲). با این مختصات، می‌توان گفت حکمروایی خوب شهری به نحوی ناگسستنی با رفاه شهروندان پیوند دارد و هدف آن فراهم نمودن بستر دسترسی زنان و مردان و کلیه اقشار جامعه به منافع و حقوق شهروندی است. حکمرانی شهری خوب بر پایه حقوق شهروندی، تأکید می‌کند که هیچ مرد، زن یا کودکی را نمی‌توان از دسترسی به ضرورت‌های زندگی شهری، شامل پناهگاه مناسب، امنیت مسکن، آب سالم، بهداشت، محیط پاکیزه، سلامتی، آموزش و تغذیه، اشتغال و امنیت عمومی و تحرک باز داشت و زمینه‌ای رشد و شکوفایی استعدادهای افراد جامعه و بهره‌گیری بهینه از منابع را برای نیل به رفاه، پیشرفت، نظم، امنیت و سلامت فردی و اجتماعی فراهم می‌کند.

چهار رکن اصلی حکمروایی شایسته عبارتند از:

بخش عمومی و دولت که وظیفه هدایت و راهبری و برقراری حاکمیت قانون را به عهده دارد.

بخش‌های خصوصی که عهده دار ایجاد اشتغال، درآمد، تولید، تجارت و وظیفه کسب و کار را بر عهده دارند.

جامعه مدنی که فراهم‌کننده فرصت ابراز وجود مردم و شهروندان است.

سازمان‌های محلی که وظیفه بسیج، سازماندهی و اعمال فرهنگ‌های بومی را به عهده دارد.

جدول (۱): اصول و شاخص های حکمروایی خوب شهری

مشارکت	تمامی شهروندان بایستی مستقیماً «یا از طریق نهادهای میانجی در فرایند تصمیم گیری شرکت داشته باشند که چنین مشارکتی بر مبنای آزادی بیان و آزادی انجمن ها صورت می گیرد.»
شفافیت	بیانگر ایجاد اعتماد متقابل بین حکومت و مردم از طریق تأمین اطلاعات با تضمین دسترسی آسان به اطلاعات لازم و کافی.
قانون مداری	منظور اجرای قوانینی است که برای همه سودمند و ضروری است بدون استثناء گذاشتن میان هر یک از شهروندان، ضمن توجه به حقوق پایه انسانی و ملاحظه ارزش های متداول جامعه.
پاسخگویی	پاسخگویی از طریق فرایندهای انتخاب صاحبان قدرت و همین طور از طریق رویه هایی تعیین می گردد که بدان طریق، فرایند تصمیم سازی عمومی و نتایجی که آنها به وجود می آورند در راستای تعاملات عمومی مورد حمایت قرار می گیرند.
عدالت	تأکید بر فراهم آوردن فرصت های برابری برای شهروندان جهت بهبود رفاه بدون تبعیض میان آنها.
مسئولیت پذیری	دلالت بر افزایش حساسیت مدیران حکومتی نسبت به خواسته های عمومی دارد.
چشم انداز نظارت	داشتن استراتژی مشخص و نگاه راهبردی جهت نیل به پایداری، توسعه و پیشرفت مناطق با مشارکت شهروندان از طریق فراهم آوردن حس مالکیت و مسئولیت پذیری بین آنها. و افزایش تلاش های نظارتی در اقدامات حکومتی و فرایندهای توسعه با مشارکت بخش خصوصی و عموم مردم.
کارآیی و اثربخشی	تضمین اعطای خدمت به عموم مردم با مصرف بهینه و عاقلانه منابع در دسترس.
تخصص گرایی	تأمین آسان و سریع خدمات ضروری از طریق افزایش ظرفیت و شرایط اخلاقی مدیران.

Source: (UNDP, 2002, P: 3)

با توجه به اهمیت الگوهای بومی و محلی در توسعه پایدار، مفاهیمی چون حکمروانی خوب، حکمروانی خوب محلی، حکمروایی خوب شهری و نظایر آن مطرح و به عنوان شاخصی برای ارزیابی عملکرد مدیران و ساختارهای اداری در مناطق و شهرها مورد استفاده قرار می گیرد. از این رو بین حکمروایی خوب شهری، توسعه پایدار شهری

و کیفیت زندگی شهری رابطه بسیار محکم و علت و معلولی برقرار است که بهبود و تحقق یکی منجر به بهبود دو دیگر می شود. با توجه به نقش دولت و حاکمیت در سیاست گذاری، برنامه ریزی و مدیریت توسعه پایدار، می توان این رابطه علی را از جانب حکمروایی خوب شهری به سمت کیفیت زندگی شهری طبق مدل زیر ترسیم نمود. طبق این مدل کیفیت زندگی شهری نتیجه و محصول توسعه پایدار شهری است. توسعه‌ی که هم در بعد اقتصادی شکوفایی و بالندگی و استفاده بهینه از منابع زیستی را به دنبال دارد و هم در بعد اجتماعی مشارکت و اجماع همگانی و عدالت در توزیع منابع و امکانات برای کلیه شهروندان را تضمین می کند. ضمن اینکه شرایط بهره‌مندی نسل های آتی از منابع زیستی را فراهم می کند. از سوی دیگر توسعه پایدار شهری هم خود محصول و نتیجه حکمروایی خوب شهری است. مدل و ساختاری برای تصمیم گیری و اجرا که در آن مشارکت اجتماعی و اجماع کلیه ذینفعان و تعامل بهینه بین آنها و عدالت در توزیع منابع و حقوق و اختیارات بین کلیه کنش گران و عاملان شهری جزء اصول محوری است و بردسترسی آزاد و بدون محدودیت به اطلاعات، نظارت و پاسخ گویی مدیران و مسئولان به شهروندان تأکید می شود.

شکل (۱): نسبت بین حکمروایی خوب شهری، توسعه پایدار شهری و کیفیت زندگی شهری

منبع: (معصومی راد، ۱۳۹۰: ۱۰)

روش تحقیق

روش پژوهش حاضر روش ترکیبی است. روش تحقیق ترکیبی به معنای ترکیب هر دو رهیافت کمی و کیفی تحقیق بوده در این روش هم از داده های عددی و هم از مصاحبه استفاده خواهد شد. در تحقیق حاضر ابتدا مطالعات

کیفی صورت خواهد گرفت و بر مبنای آن ابزار ساخته خواهد شد و سپس مطالعه کمی صورت خواهد گرفت. از نظر هدف کاربردی و از نظر روش و ماهیت توصیفی-تحلیلی می باشد به این ترتیب که ابتدا با مراجعه به متون و اسناد معتبر، شاخص های توسعه شهری استخراج شده و سپس با استفاده از روش های کمی میزان استراتژی های توسعه شهری سنجیده خواهد شد. روش پژوهش طرح ترکیبی متوالی اکتشافی از نوع ابزارسازی و کاربردی خواهد بود. اکتشافی مضامین مدیریت خوب شهری در توسعه پایدار شهر کشف خواهد شد.

جامعه آماری: جامعه آماری این تحقیق شامل تعداد ۶۵۰ نفر متخصصین برنامه ریزی و مدیریت شهری، دانشگاهی، مهندسان مشاور، شهرداری و کارکنان شهر گلستان می باشد.

جامعه آماری تحقیق: از میان کل جامعه ۶۵۰ نفری کارکنان و شهروندان شهر گلستان، با استفاده از جدول مورگان تعداد ۲۴۲ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب خواهند شد. و در صورت انصراف یک شخص از شرکت در تحقیق، و یا عدم تمایل شخص به همکاری و پاسخگویی کامل به سوالات، فرد در هر مرحله از پژوهش خارج و پژوهشگر فرد دیگری با ویژگی های نزدیک به فرد خارج شده را جایگزین خواهد نمود. روش نمونه گیری بصورت تصادفی ساده و با استفاده از جدول اعداد انجام خواهد شد (حبیب پور و صفری، ۱۳۹۰: ۳۰۲).

معرفی محدوده مورد مطالعه

بهارستان شهرستانی در جنوب غرب استان تهران است که از سال ۱۳۸۹ با ترکیب بخش های گلستان و بوستان (نسیم شهر) از شهرستان رباط کریم مستقل گردید. گلستان مرکز بخش گلستان شهرستان بهارستان استان تهران است. شهر گلستان در جنوب غرب استان تهران و در فاصله ۲۴ کیلومتری از شهر تهران قرار دارد از محلات مهم آن می توان به شهرک سبزدشت اشاره کرد. راه های دسترسی عمده به این شهر از طریق جاده قدیم ساوه (بزرگراه آیت اله سعیدی) اتوبان تهران ساوه با استفاده از خروجی صباشهر و جاده آدران به شهریار و همچنین اتوبان قم از طریق خروجی واوان می باشد. گلستان از شرق به شهرستان اسلامشهر، غرب به رباط کریم محدود می شود.

بحث و بررسی پژوهش

در این بخش، داده ها و اطلاعات جمع آوری شده، با استفاده از فنون آمار توصیفی و استنباطی، در راستای نیل به اهداف تحقیق و پاسخگویی به سوالات و مسئله آن مورد بررسی، تلخیص، طبقه بندی و پاسخ قرار خواهند گرفت

که شرح تفصیلی مربوط به چگونگی انجام این کار جهت تحقق حکمروایی خوب شهری در شهر گلستان خواهد آمد.

تحلیل توصیفی یافته ها

یافته‌های توصیفی مربوط به مشخصات فردی کارکنان نمونه آماری مورد مطالعه

در بخش ابتدایی پرسشنامه پژوهش مورد نظر، مشخصات فردی از پاسخ دهندگان پرسیده شده است که در ابتدا جداول و نمودارهای فراوانی را با استفاده از خروجی نرم افزار **SPSS** رسم می‌کنیم. مشخصات فردی به ترتیب شامل جنسیت، سن، سنوات و تحصیلات است. در ابتدا توزیع نمونه‌ای متغیر جنسیت در پژوهش حاضر مورد بررسی قرار می‌گیرد. جدول (۲) و توضیحات متعاقب آن توصیف کننده وضعیت متغیر دو سطحی جنسیت در نمونه آماری مورد مطالعه است.

جدول ۲- توزیع فراوانی در نمونه برحسب وضعیت جنسیت افراد نمونه

متغیر کیفی	سطح	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
جنسیت کارکنان	مرد	۱۷۸	۷۳,۵۵	۷۳,۵۵
	زن	۶۴	۲۶,۴۵	۱۰۰
	کل	۲۴۲	۱۰۰	

منبع: (یافته‌های پژوهش)

جدول فوق نشان می‌دهد که ۷۳,۵۵ درصد فراوانی (۱۷۸ نفر) نمونه مورد مطالعه، مرد و ۲۶/۴۵ درصد فراوانی (۶۴ نفر) پاسخ دهندگان زن انتخاب شده‌اند. جدول ۳ و توضیحات متعاقب آن توصیف کننده وضعیت متغیر چند سطحی سن در نمونه آماری مورد مطالعه است.

جدول ۳- توزیع فراوانی در نمونه برحسب وضعیت سن افراد نمونه

متغیر کیفی	سطح	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
سن کارکنان	کمتر از ۳۰ سال	۴۵	۱۸/۶	۱۸,۶
	۳۰ تا ۴۰ سال	۱۴۴	۵۹/۵	۷۸,۱
	۴۰ تا ۵۰ سال	۲۱	۸/۶۸	۸۶,۷۸
	بیشتر از ۵۰ سال	۳۲	۱۳,۲۲	۱۰۰
	کل	۲۴۲	۱۰۰	

منبع: (یافته‌های پژوهش)

جدول ۳ نشان می‌دهد که ۱۸/۶ درصد فراوانی (۴۵ نفر) نمونه مورد مطالعه، دارای سن کمتر از ۳۰ سال، ۵۹/۵ درصد فراوانی (۱۴۴ نفر) نمونه مورد مطالعه، دارای سن بین ۳۰ تا ۴۰ سال، ۸/۶۸ درصد فراوانی (۲۱ نفر) نمونه مورد مطالعه، دارای سن بین ۴۰ تا ۵۰ سال و ۱۳/۲۲ درصد فراوانی (۳۲ نفر) نمونه مورد مطالعه، دارای سن بالاتر از ۵۰ سال هستند. جدول ۴ و توضیحات متعاقب آن توصیف کننده وضعیت سنوات افراد منتخب در نمونه آماری مورد مطالعه است.

جدول ۴- توزیع فراوانی در نمونه برحسب وضعیت سنوات

متغیر کیفی	سطح	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
سنوات	زیر ۵ سال	۴۱	16.94	16.94
	۶ تا ۱۰ سال	۶۳	26.03	42.98
	۱۱ تا ۲۰ سال	۹۹	40.91	83.88
	۲۱ تا ۳۰ سال	۳۹	16.12	100
	کل	۲۴۲	100	

منبع: (یافته‌های پژوهش)

جدول بالا مبین توزیع فراوانی سنوات افراد منتخب در نمونه است که به ۴ گروه تقسیم‌بندی شده است. در این جدول ۱۶/۹۴ درصد فراوانی (۴۱ نفر) دارای سنوات زیر ۵ سال، ۲۶/۰۳ درصد فراوانی (۶۳ نفر) دارای سنوات ۶ تا ۱۰ سال، ۴۰/۹۱ درصد فراوانی (۹۹ نفر) دارای سنوات ۱۱ تا ۲۰ سال، ۱۶/۱۲ درصد فراوانی (۳۹ نفر) دارای سنوات ۲۱ تا ۳۰ سال هستند.

یافته‌های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش

یافته توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش در شهرداری گلستان از طریق خروجی نرم‌افزار SPSS به دست آمده و مورد تفسیر و تجزیه و تحلیل توصیفی قرار می‌گیرد. با توجه به جدول و بارهای عاملی متغیر توسعه پایدار شهری بالاترین رتبه بین مؤلفه‌ها مربوط می‌شود به مؤلفه‌ی محیط زیست و به ترتیب پس از آن زیست پذیری اجتماعات شهری، حکمروایی خوب شهر، ساماندهی فضایی، تقویت اقتصاد شهری و در نهایت دسترسی پایدار در شهر گلستان قرار دارد.

سوال اول پژوهش: مدیریت و حکمروایی خوب شهر در محدوده مورد مطالعه تا چه اندازه نقش موثری در توسعه پایدار شهر ایفا نموده است؟

H: در محدوده مورد مطالعه، مدیریت شهری در ایفای نقش حکمروایی خوب برای تحقق اهداف توسعه پایدار موفقیت کمی نداشته است.

H1: در محدوده مورد مطالعه، مدیریت شهری در ایفای نقش حکمروایی خوب برای تحقق اهداف توسعه پایدار موفقیت کمی داشته است.

$$\begin{cases} H_0 : \rho = 0 \\ H_1 : \rho \neq 0 \end{cases}$$

باتوجه به توزیع نرمال متغیر حکمروایی خوب شهر، جهت بررسی این پرسش از آزمون تی تک نمونه‌ای بهره‌برده می‌شود.

جدول ۵- نتیجه آزمون t تک نمونه‌ای برای متغیر حکمروایی خوب شهر

آماره t	df	سطح معناداری	میانگین تفاضل	کران پایین	کران بالا
14.627	241	.0001	.59642	.5161	.6767

بهبود تاب آوری

منبع: (یافته‌های پژوهش)

در جدول بالا نمونه در مؤلفه حکمروایی خوب شهر انتخاب شده است. با توجه به اینکه سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ است فرض صفر، برابری میانگین بین متغیر یاد شده و مقدار مورد آزمون (عدد ۳ میانگین طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای) رد می‌شود. از آنجا که کران پایین و بالا هر دو مثبت هستند در نتیجه میانگین در گروه اول (مؤلفه حکمروایی خوب شهر) بالاتر از مقدار مورد آزمون است در نتیجه از نظر پاسخ دهندگان در محدوده مورد مطالعه، مدیریت شهری در ایفای نقش حکمروائی خوب برای تحقق اهداف توسعه پایدار موفقیت کمی داشته است.

سوال دوم پژوهش: کدامیک از شاخص های حکمروانی خوب شهری از نظر میزان تاثیر گذاری بر توسعه پایدار شهر از اولویت بیشتری برخوردار است؟

با توجه به جدول فوق الذکر و بارهای عاملی مؤلفه‌ی حکمروانی خوب شهری بالاترین رتبه بین شاخص‌ها مربوط می‌شود به شاخص پاسخ‌گویی و به ترتیب پس از آن امنیت، قانون مداری، کارایی، مشارکت و در نهایت عدالت قرار دارد.

نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر تحلیل رابطه مدیریت خوب شهری و توسعه پایدار شهری در شهر گلستان می باشد که از نظر هدف کاربردی و به لحاظ روش توصیفی-تحلیلی است. امروزه مشخص شده که حل مشکلات شهری در کشورها فقط با اصلاح رویکردهای سنتی مدیریتی و استفاده از رهیافتهای نوین مدیریتی امکان پذیر است. مدیریت متمرکز بخشی و دولتی و ناتوانی بخش های عمومی (شهرداریها)، کمبود بودجه های دولتی و نبود سرمایه گذاران

خصوصی و مشارکت شهروندان سبب افت زیر ساختها، خدمات شهری و شرایط زیست محیطی در شهرها شده است. شهرها به عنوان بزرگترین اجتماع مدنی دنیا، امروزه به عنوان کانون تمدن های بشری از جایگاه پراهمیتی برخوردارند. این جایگاه با وجود مشکلات جمعیتی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، کالبدی و فضایی، مدیریت شهرها را بیش از هر زمان دیگری پیچیده و دشوار کرده است. از این رو مرکز علمی و تحقیقاتی و سازمان های بین المللی توسعه در طی چند دهه اخیر، با تشدید مسائل حوزه مدیریت شهری و در پی تحقیق پایداری در مدیریت شهری به چاره جویی پرداخته و در نهایت در زمان حاضر رویکرد حکمروایی خوب شهری به عنوان اثر بخش ترین، کم هزینه ترین و پایدارترین شیوه اعمال مدیریت پذیرفته شده است. بنابراین لازمه رفع ناپایداری توسعه شهری در کشورهای در حال توسعه رفع ناپایداری ها از بدنه نهادهای مدیریتی و برنامه ریزی شهری و کارآمد سازی، اثر پذیری و مسئولیت پذیری بیشتر در اداره امور شهری و تفویض وظایف، صلاحیتها و قدرت به حکومتهای محلی و سایر ذی نفعان محلی است؛ که تمام اینها به شیوه جدیدی از اداره شهرها به نام حکمروایی خوب شهری دلالت دارد.

پیشنهادهای کاربردی

لازمه رفع ناپایداری توسعه شهری؛ رفع ناپایداری ها از بدنه نهادهای مدیریتی و برنامه ریزی شهری و کارآمدسازی، اثرپذیری و مسئولیت پذیری بیشتر در اداره شهرها و تفویض وظایف، صلاحیت ها و قدرت به حکومت های محلی و سایر ذینفعان محلی است. که تمام اینها به شیوه جدیدی ادراه شهر به نام حکمروایی خوب شهری در شهرداری گلستان دلالت دارد. با پیاده سازی شرایط و اجرای مدیریت خوب شهری در نظام مدیریت و برنامه ریزی شهری در شهرهای کشور، دستیابی به توسعه پایدار شهری از یک آرمان دست نیافتنی به هدفی عینی و قابل دسترس تبدیل می شود.

ایجاد بسترهای لازم و آموزش های موثر برای استقرار مدیریت خوب شهری و توجه به ارتباط میان شورا- شهردار، برای کاهش فاصله میان مدیران و مردم.

توجه به نابرابری های فضایی به وجود آمده در بین محلات و تلاش برای عدالت فضایی در سطح محلات این شهر

با توجه به سهم بیشتر شاخص مشارکت در مدیریت توسعه پایدار شهری لازم است به این بُعد توجه بیشتری شود و درگیری کردن شهروندان را در طرح های شهری مورد تاکید قرار گیرد.

پیوند بیشتر انجمن های شهری به ویژه شورای شهر با شهروندان از راه افزایش برگزاری نشست ها، گردهمایی ها و سمینارها و بهره گرفتن از دیدگاه های شهروندان در تنظیم آیین نامه ها.

شفاف سازی سیاست ها، قوانین و مقررات در زمینه طرح های عمرانی و توسعه.

با توجه به اظهار نظر اکثر پاسخ دهندگان مبنی بر نبود سامانه و شبکه ای در سطح شهر جهت انعکاس نظرات، ایده ها، انتقادات و شکایات شهروندان از عملکرد مدیریت شهری، گسترش شبکه های اطلاع رسانی و سامانه های ارتباطی نقش مهمی در افزایش مشارکت شهروندان خواهد داشت.

منابع

- امین زاده، بهناز (۱۳۸۹). ارزیابی زیبایی و هویت مکان، فصلنامه هویت شهر، سال پنجم، شماره ۷، صفحات ۳-۱۴.
- تلیار، مریم و راحله تهمک، (۱۳۹۳)، درآمدی بر رویکرد جدید استراتژی توسعه شهری CDS در فرآیند برنامه ریزی شهری، اولین کنگره تخصصی مدیریت شهری و شوراهای شهر، ساری، مرکز همایشهای توسعه ایران.
- حق جو، محمدرضا. (۱۳۸۳). تحلیل مناسبات محیطی در مدیریت فضایی کلانشهرها، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۱۷.
- حاجیان، محمد (۱۴۰۳)، تحلیل و ارزیابی شاخص های شهر سالم از دیدگاه شهروندان (مطالعه موردی: شهر ساحلی بوشهر)، جغرافیا و روابط انسانی، دوره ۷، شماره ۲ - شماره پیاپی ۲۶ مهر ۱۴۰۳، صفحه ۲۷-۳۹
- حیدری چپانه؛ رحیم، سده خدیجه رضاطبع ازگمی، (۱۳۸۹). نقش استراتژی توسعه شهری در سیاستهای تأمین مسکن گروههای کم درآمد شهری، مطالعه موردی: شهر رشت، فصلنامه پژوهشهای جغرافیای انسانی، شماره ۳.
- خاک زند، مهدی. محمدی، مریم. جم، فاطمه. آقابزرگی، کوروش. (۱۳۹۳). شناسایی عوامل مؤثر بر طراحی بدنه های شهری با تأکید بر ابعاد زیبایی شناسی و زیست محیطی. فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات شهری. ۱۵-۲۶.

رحیمی، حسین (۱۳۷۸)، توسعه پایدار با تاکید بر توان‌های محیطی نمونه موردی کاشمر، پایان نامه دکتری جغرافیای انسانی و برنامه ریزی شهری دانشگاه تربیت مدرس.

رفعیان، مجتبی و شاهین راد، مهنوش. (۱۳۸۷). راهبرد توسعه شهر در جهت تحقق برنامه ریزی توسعه شهری (با تأکید بر برنامه راهبردی شهر کرمان). مجله مطالعات اجتماعی ایران، دوره دوم، شماره ۲.

رضایی محمدرضا، ببرز، کریمی. (۱۳۹۵). نقش استراتژی‌های توسعه شهری CDS در ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی با تلفیق مدل‌های ANP و SWOT (مطالعه موردی: شهرک بهار شیراز). برنامه ریزی منطقه‌ای.

سای پامیر (۲۰۰۴). مترجمین. بهزادفر، مصطفی. شکیبامنش، امیر. ۱۳۹۴. آفرینش مرکز شهری زنده اصول طراحی شهری و بازآفرینی. انتشارات دانشگاه علم و صنعت ایران.

شهابیان، پویان. ۱۳۹۰. بررسی نقش و اثرات گردشگری شهری در توسعه پایدار شهر؛ با تاکید بر ادراک ساکنان. معماری و شهرسازی آرمان شهر. دوره ۴، شماره ۷؛ از صفحه ۱۲۱ تا صفحه ۱۳۲.

علیشائی، کریمی، ببرز. (۱۳۹۶). تحلیل استراتژی‌های توسعه شهر ایلام با استفاده از مدل AHP. فصلنامه علمی - پژوهشی پژوهش و برنامه ریزی شهری.

کالن، گوردن (۱۳۸۲). گزیده منظر شهری، ترجمه منوچهر طیبیان، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.

لینچ، کوین (۱۳۷۳). طرح شهر و نما و ظاهر شهر، مقالاتی در باب شهر و شهرسازی، ترجمه مزینی، دانشگاه تهران.

AnnaTorres-Delgado, FrancescLópez Palomeque. The growth and spread of the concept of sustainable tourism: The contribution of institutional initiatives to tourism policy. *Tourism Management Perspectives*. Volume 4, October 2012, Pages 1-10.

Ameen, R. F. M., Mourshed, M., Li, H. A critical review of environmental assessment tools for sustainable urban design. *Environmental Impact Assessment Review*; 2015, 55: 110-125